

نظریازی

یک تشکل میان‌رشته‌ای

مهرداداحمدی‌شیخانی

پس از پایان جنگ و از اواخر دهه ۶۰ بود که آرام آرام این ایده که اصحاب فرهنگ و هنر هم نیازمند تشکلی هستند تا در حد مقدرات بیکری خواسته‌های اصحاب تحت پوشش خود باشند، در ذهن فعالان این عرصه جا باز کرد.

این اتفاق ابتدا با تشکیل «شرکت تعاونی مطبوعات» برای صاحبان نشریات و سپس با راه‌اندازی «تعاونی طراحان گرافیک استان تهران» رنگ واقعیت به خود گرفت. بنیان‌گذاری این دو تشکل را شاید بتوان اولین قدم‌های تجربه‌اندوزی فعالیت صنفی بین اصحاب فرهنگ و هنر در کشورمان، پس از پیروزی انقلاب دانست؛ چراکه پیش از انقلاب، هم تشکلی به نام «سندیکای روزنامه‌نگاران ایران» وجود داشت و هم «سندیکای طراحان گرافیک تهران» که البته هر دو آنها با پیروزی انقلاب، فعالیت‌شان متوقف شد. اگر تلاش برای راه‌اندازی سندیکای گرافیست‌های تهران هم متاخر بود و هم کوتاه، اما تلاش‌ها برای راه‌اندازی تشکیلاتی برای مطبوعات تقریبا قدمتی صدساله دارد. اولین تلاش‌ها به سال ۱۳۰۰ و نهادهی به نام «انجمن مطبوعات ایران» بازمی‌گردد و بعد از آن هم با یک فاصله ۲۵ساله، نامی از تشکیلاتی دیگر با عنوان «انجمن روزنامه‌نگاران ایران» را می‌بینیم؛ اما این دو تشکیلات، چه بودند و چه کردند و چن شدند، چندان معلوم نیست تا اینکه در سال ۱۳۴۱، «سندیکای نویسندگان و خبرنگاران ایران» توسط فعالان این حرفه راه‌اندازی شد. در مورد ضرورت ایجاد این تشکیلات، «مسعود برزین» اولین دبیر این سندیکا، در توضیحی که سوم آبان ۱۳۴۱ در روزنامه «تهب آزادی» با عنوان «و بدین‌گونه سندیکای نویسندگان به وجود آمد» می‌نویسد: «خدا شاهد است که این سندیکا باید تشکیل شود، باید آینده نویسندگان و قلم‌زن‌های واقعی مطبوعات روشن شود، باید اینها هم به زندگی خود امیدوار باشند، نه آنکه اگر امروز فلان کس از قیافه فلان خبرنگار خوشش نیامد، او را در فلاخن اخراج گذارد و به کوه قاف پرتاب نماید.»

همان‌طور که پیش‌تر گفته شد، فعالیت این دو سندیکا، یعنی سندیکای نویسندگان و خبرنگاران ایران و سندیکای گرافیست‌های تهران، با پیروزی انقلاب متوقف شد و این توقف تا پس از پایان جنگ هم ادامه پیدا کرد تا آنکه ابتدا شرکت تعاونی مطبوعات و سپس تعاونی طراحان گرافیک استان تهران، به عنوان اولین گام‌ها در راه تجربه‌ای صنفی در قالب فعالیت‌ی تعاونی برداشته شد و در مسیر این تجربه‌اندوزی تا اولین سال دولت اصلاحات پیش آمدند تا اینکه «انجمن صنفی طراحان گرافیک ایران» و «انجمن صنفی روزنامه‌نگاران ایران» هر دو در مهر سال ۱۳۷۶، یعنی فقط دو ماه پس از شروع به کار دولت جدید، در وزارت کار و امور اجتماعی ایران ثبت و رسماً اعلام موجودیت کردند. پیوستگی این دو حرفه تا پیش از آغاز و فراگیرشدن دنیای دیجیتال چنان بود که می‌توان دید تا اواخر دهه ۷۰، شناخته‌شده‌ترین و باسابقه‌ترین طراحان گرافیک کشور، بیشترین فرصت فعالیت خود را در عرصه مطبوعات می‌یافتند و مطبوعات، بستری بود که بزرگان گرافیک، بیشترین کوشش را برای عرضه توانایی خود در آن می‌جستند و از آنجا بود که گام خود را به دیگر عرصه‌ها می‌کشاندند و از این‌رو شاید بتوان مطبوعات و فراتر از آن، نشر را تالابی تمام‌نمای توانایی گرافیک ایرانی تا پیش از فراگیری عصر دیجیتال دانست. اما جالب اینکه با وجود پیوند وثیق و چندلایه این دو صنف که بهتر است از آن با عنوان صنوف نشر و گرافیک نام برد، در جایی گویی دچار «لغی» بود، گستره نشر، چه مطبوعات و چه کتاب، بر یک عامل اصلی تکیه دارد و آن عامل چیزی نیست جز «فونت»، با همان «قلم»، برای انتشار یک مطلب، مقاله یا کتاب، این سخن که «در ابتدا کلمه بود و کلمه نبرد خدا بود و کلمه خدا بود» (یوحنا باب ۱ آیات ۱ و ۲) و این آیه از مصحف شریف، قرآن کریم که «ن و الْقَلَمُ و مَا یَسْطُرُونَ» (سوره قلم آیه ۱)، کاملاً روشنگر اهمیت موضوع است و مگر کلمه و قلم بدون فونت معنایی دارد؟

در بالا به نکته‌ای اشاره کردم و از جالب‌بودن آن گفتم، ولی آن نکته چیست و چه چیز آن جالب است؟ نکته آن است که طراحی فونت و قلم در هر حوزه فعالیت‌های حرفه‌ای طراحان گرافیک است و اتفاقاً سخت‌ترین و پر حاشیه‌ترین و وقت‌گیرترین کار یک گرافیست، طراحی فونت است و دلیل آن هم روشن است. ابتدا باید توجه داشت که فونت، آن‌هم فونت فارسی، ۳۲ حرف یا کاراکتر دارد، ولی این اول ماجراست. این ۳۲ حرف، کوچک و بزرگ دارند و تازه، حروفی مثل «غ»، چهار کاراکتر دارند و سواوی آن، ابتدا و وسط و آخر هم دارند، نقطه هم که دارند و بیچارگی آنکه بعضی از حروف یک و بعضی دو و بعضی سه نقطه دارند، علامت هم هستند و… می‌بینید که بعد از آنجا که فونت طراحی است و همین سبب شده بود که تا پیش از انقلاب و حتی تا پیش از عصر دیجیتال، با وجود پیوند وسیع بین طراحان گرافیک و صاحبان نشر، فونت‌های محبوب ناشران، چه در مطبوعات و چه کتاب، طراحی‌شده توسط گرافیست‌های ایرانی نبود و قلم‌های محبوبی مثل لوتوس و بدر و کامپوست و لاینورتون، همگی از آن سوی آب آمده بودند، حالا بماند قلم‌های قدیمی‌تر و معروف به قلم آی‌بی‌ام یا قیلتر تا آن، قلم‌های حروف سریب، این داستان ادامه داشت تا ورود کامپیوتر به عرصه نشر و گرافیک و فرصتی که این جعبه جادو برای فعالان این دو صنف فراهم کرد و به مرور شاهد فعالیت نسلی از طراحان گرافیک شدید که در عرصه طراحی فونت از مرحله تجربه‌اندوزی گذشته و به سختی، «کاربلد» شده‌اند. اما حقیقت ماجرا این است که طراحی فونت یک رخداد «میان‌رشته‌ای» است، یعنی به دلیل همان گستردگی کاراکترها و از آنجا که آن قدر نسبتاً و موضوع در آن پنهنج است که به نتیجه رساندن آن را نمی‌توان فقط در حوزه طراحی یا فقط در حوزه نشر جست‌وجو کرد و به دلیل همین ظرفت‌ها، غیر از اینکه راه‌حل‌ها را باید در پیوندی دوررشته‌ای یافت، چاره دیگری وجود ندارد.

حالا قرار است یک نهاد صنفی تشکیل شود، نهادی صنفی با موضوعیت قلم و فونت و از آنجا که فونت موضوعی میان‌رشته‌ای است، قطعا صنف آن هم میان‌رشته‌ای خواهد بود و چاره‌ای هم جز این نیست و حال که قرار است تا جمعه اول تیرماه سال جاری، اولین نشست هم‌اندیشی برای تأسیس این نهاد صنفی کلید بخورد، قطعا لازم است که همه مؤثرین عرصه فونت، چه طراحان و چه صاحبان جراید و ناشران برای راه‌اندازی این تشکل با هم همت کنند تا گام اول محکم برداشته شود. آمین.

در باب هنر صادق تبریزی تاکنون منتقدان بسیاری نوشته‌اند و می‌نویسند و روند نقد و تحلیل و بررسی آثار او در آینده نیز تداوم خواهد داشت. با این حال به باور من، حیات هنری این هنرمند چند وجه برجسته دارد. شاید اگر به مکتب سخاخانه برگردیم، باید بگوییم که سخاخانه شاخه‌ای از هنر بوده که به هر دلیلی، اعم از حمایت حکومت یا روحیه جمعی اعضای آن یا ثبات در زمان شکل‌گیری، به عنوان فک شاخه جدی در هنر این سرزمین چه از لحاظ تأثیرگذاری زیبایی‌شناختی و چه اقتصادی در رأس ایستاده است. اگر به آمار هم نگاه کنیم می‌توانیم اقبال گسترده خریداران و مجموعه‌داران را به آن، بعینه ببینیم. یقیناً صادق تبریزی در مسیر شکل‌گیری این مکتب هنری بسیار تأثیرگذار بود. من خود از سال ۱۳۷۱ این شناس را داشتم که شاگرد زندی‌دای استاد صادق تبریزی باشم و دوره‌های دیگری را نیز به سفارش او نزد استادان فک گذراندم. استاد تبریزی خصلت‌های برجسته‌ای داشت. شاید برجسته‌ترین آن، صداقت در هنرش بود. او که از لایه‌های سنتی و اصیل جامعه ایرانی برخاسته بود، پیش از هنرستان نزد پدرش که هنرمند سنتی در تزیینات الحاقی بنا بود با هنرمندان دیگری همچون بلوکی فر، قولر و مدیر همکاری می‌کرد و کارش را از یک زیرپله به منظور نگارش قطعات خوش‌نویسی آغاز کرد.

وقتی امروزه با دانشجویان هنر برخورد می‌کنم، مسیری

نگاهی به مسیر نقاشانه صادق تبریزی

جانی درد آشنا در روشنا تاریک تاریخ

مهردادفلاح

بسیار متفاوت از آنچه نزد استاد طی کردم می‌بینم. من در عین حال که در هنرستان تحصیل می‌کردم نزد ایشان هم شاگردی کردم. البته این تحصیل آکادمیک با اصرار ایشان رخ داد و مرا تا تحصیلات عالیه با تأکید پیش بردند. استاد تبریزی که در مکتب قدما با شیوه قدیم آموزش دیده بود، بر همان منوال که خود بعدها با مدت جدید و پیشرفته در دانشکده هنرهای تزیینی آموزش دید، به نکات برجسته هر دو شیوه آگاه بود و سیر آثار او مسیری از جریان هنر حسن و خیر به سمت زیبایی و معرفت طی کرد. تبریزی مسلح به یک شیوه و رسانه نبود؛ در عین تسلط به طراحی قدیم و طراحی جدید، سالگر ماهری نیز بود. او پس از هنرستان در کارگاه سالگرگی اداره هنرهای زیا مشغول به کار و در آنجا با هنرمندایی همچون پرویز تتاوی و دیگر هنرمندان نوگرا آشنا شد. همان‌جا بود که ساختارشنکی خط و سقال را آغاز و از آلمان‌های سنتی و بره‌زردن فرم خط استفاده کرد. پنل

خصوصاً جوانان است. بر این اساس نمایشگاه «عشاق بی‌زمان، افق‌های بی‌کران» که از ۱۱ تا ۲۸ خرداد در گالری سهراب به تماشاست، فرصت خوبی برای مواجهه با آثار ایسن هنرمند و بازخوانی این آثار است؛ نمایشگاهی که در آن، شاهد رونمایی از چهار دوره کاری صادق تبریزی ازجمله فیکسور خط‌ها و ریتم‌خط‌ها، آبستره، اکسپرسیونیسم آبستره و مینیاتور مدرن‌ها هستیم.

مروری بر مجسمه‌ها و نقاشی‌های آرزو آزادی در نمایشگاه «درخشش زیبایی»

سادگی عمیق

آرزو آزادی (اکرم‌السادات شَرَقِ آزادی) چندین سال در گوشه آتلیه‌اش در شهران رنج کار و جست‌وجو را به جان خرید تا به آثاری دست یابد که نه مُهر اگزوتیسم منفعل و رنگ‌باخته معاصر را بر پیشانی دارد و نه با سطوح آبستره و ایجاد بافت‌های ناشیانه می‌خواهد نبودن و معاصربودن را القا کند. او موفق به خلق آثاری شده که در لایه‌های سطحی قادر به جلب نظر عموم و در نگاهی ژرف‌تر قادر به جلب نگاه اهل فن می‌شود. می‌توان کنش هنری او را مطابق با سوبژکتیویته دکارتی دانست که انسان، محور اصلی حقیقت است و سئوزه، اصالت دارد. با نگاه به تابلوهای آرزو آزادی، این پرسش به ذهن می‌رسد که آیا پرسونازهای نقاش وارد قاب شده‌اند تا هر یک قصه خود را بازگو کنند؟ قدر مسلم آنکه با وجود متغیرهای متعدد اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی، این ما هستیم که قصه خود را در آینه دیگری جست‌وجو و تعبیر می‌کنیم. در برابر موافق‌خوانی سنتنی با همان خوانش دقیق (close reading)، می‌توان به سیاسی دیگری روی آورد و متن را مخالف‌خوانی (misreading) کرد. بر این اساس، پرسونازهای آزادی چه در مجسمه‌ها و چه در نقاشی‌هایش، بیشتر از آنکه بازی رنگ‌ها بر پهنه گسترده بوم یا حجم باشند، بدن‌هایی دردمند یا رنج‌کشیده هستند که هنرمند از آنها برای بازنمایی پیکره و آلام بهره برده و همین کنش او را معاصر می‌کند.

آثار آزادی چند دسته هستند؛ دسته‌ای مجسمه‌های عمدتاً نیم‌تنه انسان، پرند، حیوان و حتی موجودات اساطیری نظیر دیویا یا انسان‌های دیونما و دسته‌ای دیگر نقاشی‌های کوچک‌اندازه‌تر و اغلب تک پرسوناژ و دسته‌ای نیز آثاری هستند که در آنها، تداخل نقاشی در تصویرسازی به چشم می‌خورد. «درخشش زیبایی» روی دیوار رفته است، شاهد بهره‌گیری این هنرمند از رنگ‌های اصیل ایرانی مانند سبز، قرمز، زرد و آبی برای تجسم‌بخشیدن به فضای روشن و زنده روستا هستیم. حرکت و نشاط رنگ‌ها، از آبرنگ گرفته تا اکریلک، کلاژ و حتی مازیک سبب شده تا آثار او از قام رنگی منحصره‌فردی برخوردار شود. می‌توان تسلط نقاش در بازنمایی پیکره‌های انسانی را به واسطه استفاده او از خطوط و رنگ‌های ساده اما پرشمار مشاهده کرد. جالب است که آزادی، خود متولد سرزمین آذربایجان نیز هست و حتی کتابی با عنوان «انسان و طبیعت در تصویرگری اشعار حیدربایای شهریار» را در کارنامه پژوهشی خود دارد. بهره‌گیری از موتیف‌ها و رنگ‌های شرقی، نقاشی‌های آزادی را به گونه‌ای از رمانتیسیسم ایرانی نزدیک می‌کند و پلی میان نقاشی و تصویرسازی محسوب می‌شود؛ هرچند غلبه نگاه شخصی هنرمند در این دسته آثار، آنها را بیشتر به نقاشی نزدیک می‌کند. وقتی فیکچورهای بی‌چهره زنان در نقاشی‌های آزادی به روی بسوم می‌آیند، رنگ و فرم می‌گیرند، نرم و کشیده می‌شوند، هویت می‌یابند و زن می‌شوند. هنرمند، نقش زن را شکوهمند، غرورانگیز و درعین‌حال اسطوره‌ای و را‌آزمیز یادآور می‌شود.

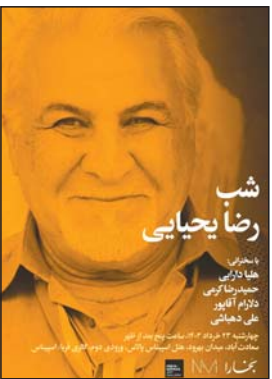

مجسمه‌های آرزو آزادی حدیث دیگری است که در نگاه اول، شاید هنر «آوت‌سایدر» یا گونه‌ای هنر نائیف را تداعی کند که غریزی و فارغ از اسلوب و قواعد خلق شده‌اند؛ اما رابطه عمیق عاطفی او با کنش مجسمه‌سازی، نشانه‌ای است بر اینکه نمی‌توانیم این هنرمند را نائیف یا آوت‌سایدر بدانیم؛ به‌ویژه که در رشته تصویرسازی کارشناسی ارشد دارد و در کنار تدریس نقاشی و انتشار چندین عنوان کتاب، مدیر چند گالری، مرکز آموزشی و

گالری

شب رضا یحیایی از شب‌های بخارا برگزار می‌شود
به بهانه «اکلکتیک» نمایشگاه انفرادی رضا یحیایی در گالری فریا اسپیناس

هفتصدوچهل‌وششمین شب از شب‌های مجله بخارا به بزرگداشت رضا یحیایی اختصاص یافته است. در این نشست که در ساعت پنج بعدازظهر چهارشنبه بیست‌وسوم خرداد ۱۴۰۳ در گالری فریا/ هتل اسپیناس پالاس برگزار می‌شود، ضمن نمایش مجموعه وسیعی از آثار هنرمند در نمایشگاهی با عنوان «اکلکتیک»، هلیا دارابی، حمیدرضا کریمی، کیویتسور نمایشگاه دلارام آقاپور و علی دهباشی حضور و سخنرانی خواهند داشت. رضا یحیایی (متولد ۱۳۲۷) هنرمندی چندرسانه‌ای و متولد بابل است؛ حدوداً در اواخر دهه ۴۰ شمسی از ایران مهاجرت کرد و تا به امروز در فرانسه، ایتالیا و ایران فعالیت داشته است. او فارغ‌التحصیل رشته نقاشی از آکادمی فلورانس ایتالیا (۱۳۵۱)، فارغ‌التحصیل معماری داخلی و سرامیک از آکادمی فلورانس ایتالیا (۱۳۵۴)، فارغ‌التحصیل مجسمه‌سازی و سنگ‌تراشی از آکادمی کرارا ایتالیا (۱۳۵۶) و دارای دکترای هنر از دانشگاه سوربن پاریس (۱۳۶۸) است. رضا یحیایی همچنین سابقه تدریس در آکادمی هنرهای زیبا، مدرسه اسپینلی فلورانس و همچنین معاونت دانشگاه و تدریس هنر در دانشگاه جدی شاپور را دارد. او مدتی به مرمت در موزه ایران باستان تهران مشغول بوده است. بیش از ۲۸ نمایشگاه انفرادی در اروپا و آمریکا برگزار کرده و آخرین نمایشگاه او به سال ۱۳۹۲ در «گالری ماه مهر» تهران بازمی‌گردد. این بار در نمایشگاه «اکلکتیک» با بیش از ۶۰ اثر از چند مجموعه مختلف، کیویتسور سعی دارد ابعاد جامع‌تری از هنرمند را در معرض دید عموم قرار دهد. گالری فریا: سعادت‌آباد، میدان بهرود، هتل اسپیناس پالاس، ورودی دوم، گالری فریا.

«اتم»؛ نمایشگاه انفرادی فرهاد کاوزن در گالری هور

این نمایشگاه با عنوان «اتم» از روز جمعه ۱۱ خرداد از ساعت ۱۶ تا ۲۰ در گالری هور برپا شده است. فرهاد کاوزن (متولد ۱۳۵۳)، هنرمند معاصر، به سبب ایجاد سبکی مدرن در طراحی، به‌کارگیری عنصر خط به‌عنوان موضوع اصلی و ابعاد بزرگ برخی از آثارش مشهور است. آثار کاوزن با وجود بیان معاصر می‌دارند، از هنر تاریخی ایران بهره می‌گیرند؛ تمرین و تکرار خوش‌نویسان در تکنیک سیاه‌مشق و دست‌نمایی به کمال از طریق مراقبه پیش انگاشته می‌شوند. معمولاً چنین تصوری می‌شود که تصاویر علمی اموری طبیعی هستند که هیچ نقشی از جهان خیالی را با خود به همراه ندارند. برخلاف تصور رایج، بسیاری از تصاویر کتاب‌های علمی اموری براساختی و تصنعی هستند. مثلاً مدل خلزونی DNA برآمده از تخیل یک هنرمند و متأثر از مجسمه‌های مینیمالیستی و مجسمه‌های الکساندر کالدر است. مجموعه اخیر فرهاد کاوزن نیز با نگاهی ذهنی به این سنخ تصاویر پدید آمده است. آنها به اتم و سیاهچاله رجاع دارند و همچنین از فیکچورهای مجموعه‌های قبلی کاوزن نقل‌قول می‌کنند.»

نمایش آثار این هنرمند تا یک تیرماه در گالری هور ادامه خواهد داشت.

